

Biznis sektor u Crnoj Gori (kojim sektorima su najviše potrebne strane direktne investicije)?

Može se reći da je potreba za stranim direktnim investicijama najočiglednija u onim sektorima koji su prepoznati kao strateški zamajac ukupnog razvoja Crne Gore.

U prvom redu, pomenuo bih sektor energetike, s obzirom da Strategija energetskog razvoja Crne Gore do 2020 godine predviđa investicije u energetski sektor u obimu od preko 2 milijarde eura.

Realizacijom Strategije, Crna Gora će optimizovati korišćenje svog izuzetno bogatog hidropotencijala i gotovo eliminisati elektroenergetsku zavisnost od uvoza. S obzirom na globalne komercijalne trendove u energetici, očigledno je da bi potencijalni investitori morali imati veliko interesovanje za ove projekte.

Drugi sektor u kome je prostor za strane investicije očigledan je turizam. Naš master plan razvoja turizma kao esencijalnog razvojnog sektora predviđa pomijeranje u pravcu podizanja kvaliteta ponude, dakle laganog prelaska sa masovnog na elitni turizam. Naime, Crna Gora kao geografski mala destinacija, ima izuzetno bogatu baznu strukturu koja je predmet turističke ponude. Na malim distancama imamo prelijepu obalu sa bezbroj pješčanih plaža, divne planinske predjele, riječne kanjone i jezera. Čini se da nigdje drugdje, na tako malom prostoru, nema toliko raznovrsnih pejzaža, izuzetnih prirodnih formi i kulturno-istorijskih zanimljivosti kao u Crnoj Gori. Uz to, Crna Gora je destinacija na dohvat ruke ključnim turističkim tržištima. Zato sa izuzetnom pažnjom pristupamo pronalaženju investitora u nove projekte u turizmu.

Nama imponuje činjenica da se globalni svjetski brendovi iz oblasti hotelijerstva i turizma, kao što su, Aman resort, Four Seasons, Kempinski, Sheraton, interesuju za investiranje u Crnu Goru.

Vjerujem da i u sektoru poljoprivrede postoji prostor za ozbiljne green-field investicije. Crna Gora ima izuzetno očuvan ekološki ambijent za proizvodnju zdrave hrane, i za potrebe turističke ponude.

Nezavisno od sektorske podjele, pitanje saobraćajne i komunalne infrastrukture je kapitalno za naš dalji razvoj. Mi nastojimo da pronađemo animativne mehanizme kojima bismo podigli interesovanje investitora za ulaganje u infrastrukturu koja je osnov podizanja upotrebljivosti i dostupnosti prirodnih resursa koje imamo.

Kod svih razvojnih projekata, moramo biti izuzetno obazrivi, s obzirom na naše definitivno opredjeljenje da ukupni razvoj Crne Gore, mora trajno poštovati atribut održivosti.

Kako se crnogorska ekonomija promijenila od 2006?

Promjena vlasničke strukture je u svim zemljama u tranziciji predstavljala pretpostavku i osnov reformi. Po mom mišljenju, ovaj proces je, u Crnoj Gori, urađen kvalitetno i efikasno, uz niz dobrih direktnih, ali i posrednih efekata. Oko 85% državne, zapravo društvene svojine, čiji je titular država, je privatizacionom transformacijom prešlo u posjed novih vlasnika.

Država je, u tom procesu, nastojala da paralelno razvija mehanizme i uslove za tržišni model privređivanja, koncentrišući se na prirodne ekonomske zakone, za razliku od direktivnog modela državnog upravljanja ekonomijom. Istovremeno, nastojali smo da podignemo prag socijalne zaštite za one slojeve stanovništva koje tranzicija direktno pogađa.

U tom periodu, i pored restrukturiranja privrede, uspjeli smo da stopu nezaposlenosti smanjimo sa 15% u 2006. godini na 10.6% u 2008. godini, što smatram izuzetnim uspjehom. Uz to, svi makroekonomski pokazatelji imaju uzlazni trend na primjer rast BDP u 2006 g. iznosio je 8,6%, prošle godine oko 10%, a prema rezultatima za prvih 6 mjeseci ove godine trend se nastavlja po stopi iznad 8%; uz nastavak trenda smanjivanja nezaposlenosti – stopa nezaposlenosti početkom oktobra iznosila je 10,6%, smanjenje spoljnog duga na 20%, rast direktnih stranih investicija, povećanja neto zarada, očekujemo da ćemo tokom 2009.godine, dakle pred kraj mandata ove Vlade dostići cilj od 5.000€ BDP po stanovniku, itd..

U administrativnom kontekstu minimizovali smo poslovne barijere. Ova činjenica, kao i fiskalna umjerenost, zatim izjednačavanje statusa stranih i domaćih investitora, kao i niz drugih poteza Vlade, učinili su Crnu Goru atraktivnom investicionom destinacijom, tako da smo već tri godine ubjedljivo na prvom mjestu u regionu, kada se strane investicije posmatraju „per-capita“.

Forsiramo razvoj malih i srednjih preduzeća, nastojeći da smanjimo zavisnost od sada krucijalnih privrednih repro-lanaca i da povećamo izvoznju konkurentnost privrede, s obzirom da nam je spoljnotrgovinski deficit još uvijek veliki.

Kratko rečeno, ekonomski prostor Crne Gore se, po uslovima za poslovanje, značajno pomjerio ka savremenim ekonomijama razvijenih zemalja. To je preduslov da, i u dijelu rezultata privređivanja, budemo bliži tim uzornim državama, ali smo svjesni da je to proces koji zahtijeva vrijeme. Ima, naravno, još puno segmenata u kojima moramo mijenjati i regulativu i efikasnost i navike, ali imamo punu spremnost da prihvatamo korisne i iskustvene sugestije.

Koji su glavni razvojni projekti kojima su potrebne inostrane investicije?

Kao što sam prethodno pomenuo sektor energetike je vrlo atraktivan za inostrane investicije. Naime najznačajniji dio sredstava koja će biti investirana u ovom sektoru odnose se na izgradnju novih energetske objekata. Predviđena investicija u sistem hidroelektrana na Morači i Komarnici je obima 565 mil eura, a u II blok termoelektrane u Pljevljima 175 miliona eura. Proces za dodjelu prava izgradnje malih hidroelektrana je u toku, i iznos koji se predviđa za ulaganja u male HE je oko 100 miliona eura u narednih pet godina. Značajna ulaganja odnose se na rekonstrukciju i jačanje kapaciteta prenosne i distributivne mreže (oko 690 miliona eura- mislim da je ovo važno naglasiti jer je u pitanju velika cifra). U oblasti energetske efikasnosti i većeg korišćenja obnovljivih izvora energije, takođe postoji investicioni prostor vrijedan cca 220 mil eura. (sa malim he). Procesi koji se odnose na projekte o istraživanju rezervi nafte i gasa biće polrenuti u toku 2009.godine.

S obzirom da je jedan od strateških opredjeljenja Crne Gore unapredjenje i razvoj turističke privrede očekujemo priliv direktnih stranih investicija u ovom sektoru. Ministarstvo za ekonomski razvoj koordinira projektom valorizacije ulcinjske Velike plaže. U pitanju je najveća greenfield investicija u Crnoj Gori u iznosu oko 10 milijardi eura. Britanska konsultantska kuća PKF angažovana je kao savjetnik na ovom projektu. Realizacijom ovakvog projekta Crnu Goru pozicioniramo kao prepoznatu destinaciju koja je 3h udaljena od potencijalnih 1 milijardu korisnika, novu oazu u srcu Evrope. Nekoliko renomiranih međunarodnih kompanija je izrazilo interesovanje za realizaciju ovog projekta. Takodje važno je napomenuti da je Ministarstvo za ekonomski razvoj raspisalo je međunarodni Konkurs za izradu djelova master plana za održivi turistički kompleks Velika plaža u julu mjesecu, a 5 prvorangranih planerskih kuća su imale priliku da prezentuju svoja rješenja u novembru na međunarodnom sajmu u Londonu, kada je i izabrano najbolje rješenje i to Van Den Oever Zaaijer & Partnersa iz Holandije.

Velika plaža je medjutim samo jedan u nizu prelijepih bisera razvojnog potencijala crnogorskog primorja, kakav nude jedinstvene lokacije poput Ade Bojane, u najjužnijem dijelu, uvala Valdanos sa maslinjacima starim stotinu godina, zaliva Buljarica i Bigovo, prelijepog Ostrva cvijeća, poluostrva Luštica, ali raznih lokaliteta na sjeveru Crne Gore. Želim posebno da naglasim projekat Bjelasica – Komovi kao i projekat Durmitora.

Najznačajnije investicije u narednom periodu koje se planiraju u oblasti *putne infrastrukture* za izgradnju auto puta Bar-Boljari, čija je investiciona vrijednost oko 2 milijarde €. U planu je izradnja Jadransko-Jonskog auto puta kroz Crnu Goru. Planira se finalizacija puta Risan-Grahovo-Žabljak i izgradnja i modernizacija zaobilaznica oko niza crnogorskih gradova. Proširenje postojećih aerodroma Podgorica i Tivat, ali i izgradnja novih, unapređenje željezničke infrastrukture, pojačaće našu vezu sa spoljnim svijetom.

Od posebnog značaja su investicije u oblasti *komunalne infrastrukture*, izgradnja regionalnog vodovoda u 2009. godini, projekat odvodjenja i prečišćavanja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Opštine Cetinje; strateški masterplan za kanilizaciju i otpadne vode i upravljanje otpadom

Koje finansijske institucije su uključene u ovaj projekat?

International Financial Cooperation, koja posluje u okviru grupe Svjetske banke, angažovana je za davanje savjetodavnih usluga za projekat HE na Morači, kao i na projektu autoputa Bar Boljare. Vlada Crne Gore ima veoma intezivnu i uspješnu saradnju sa pomenutim finansijskim institucijama. Mi naravno cijenimo njihovu pomoć, ali ali želimo da ulaganja u Crnu Goru budu prvenstveno posljedica poslovne zainteresovanosti investitora za projekte koje kandidujemo, jer je samo to dokaz da projekti u sebi sadrže ekonomsku motivaciju za onog ko u njih ulaže svoj kapital.

Koje kompanije u Crnoj Gori su pravi pokazatelji uspjeha?

Siguran sam da se naši rezultati na planu sistemskog poboljšanja poslovnog ambijenta mogu lako uočiti i empirijski potvrditi poređenjem nivoa stranih direktnih investicija u Crnoj Gori, u odnosu na zemlje regiona. To na najbolji način potvrđuje veliki broj međunarodnih kompanija koje posluju u Crnoj Gori u oblasti turizma,telekomunikacija, bankarstva itd i ostvaruju uspješne rezultate. Ovom prilikom pomenuću samo neke od njih na primjer HIT Nova Gorica (hotel Maestral), Beppler and Jakobson,Aman Resorts, Montenegrostars Group, Iberostar, u oblasti telekomunikacija Telenor i T-com-Madjarski Telekom, u sektoru bankarstva OTP banka, Hypo alpe adria group, Societe General, NLB banka-Nova Ljubljanska banka kao i Hellenic Petroleum, itd..

U kojoj mjeri se planovi ministarstva poklapaju sa planovima premijera?

Ministarstvo za ekonomski razvoj je jedan od resornih organa Vlade, što znači da se i nadležnosti i operativni planovi i programi Ministarstva uzvode iz jedinstvenog razvojnog plana i programa, oko koga je ova Vlada formirana, odnosno na osnovu koga je koalicija koja je na vlasti dobila izbore. Premjer je, logično, u tom dijelu sinonim tog programa, tako da ne postoji mogućnost divergencije planova Ministarstva u odnosu na planove i programe premijera.

Budućnost ekonomije u narednih pet godina?

Naša je razvojna ambicija usmjerena ka ostvarivanju kontinuiranog rasta BDP od oko 7% na godišnjem nivou. S obzirom na već ostvarene rezultate i dalje planove, takve projekcije smatram realnim, u kontekstu onih faktora koje Vlada može kontrolisati, odnosno koji ne spadaju u domen više sile.

Na žalost, i na Crnu Goru će se reperkutovati neki efekti globalne ekonomske krize, koji se, još uvijek, ne mogu procijeniti. Ipak, nadam se da će ta kriza za nas imati samo blage posljedice koje neće radikalno zaustaviti naš ekonomski progres.

Lična poruka o Crnoj Gori našim čitaocima

Crna Gora je mala država, ali je definitivno opredjeljena ka evropskim integracijama. Što je još važnije – ovdje postoji dobro razumijevanje značenja i značaja tih integracija. To razumijevanje je rezultiralo našim intenzivnim naporima da mijenjamo i ekonomiju i društvo i poimanje savremenih civilizacijskih vrijednosti i dometa.

Crna Gora se, u shvatanju demokratije, globalnih procesa i međunarodne sinergije ka dostizanju zajedničkih civilizacijskih ciljeva neće razlikovati ni od jednog progresivnog društva. U takvoj ujednačenosti, želimo da nas od drugih razlikuje samo prirodna ljepota Crne Gore, njena kulturna i istorijska tradicija i gostoljubivost koju smo naslijedili od svojih predaka.

U tom smislu, Vašim čitaocima poručujem da treba da nas upoznaju i da će to najbolje uraditi tako što će doći ovdje. Blizu smo, bliže nego što možete zamisliti, pa treba doći i lično procijeniti koliko smo zanimljivi i za poslovanje, i za turističku posjetu, i za druženje.

Čak i da nismo u srcu Evrope, o Crnoj Gori treba razmišljati.